

4. Нікітіна Л. О. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в умовах вітчизняного конституційного процесу: актуальні тенденції та виклики. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2024.

5. Скрипнюк О. В. Право як міра свободи і відповідальності особи. *Юридична Україна*. 2023. № 5. С. 12–18.

*Князєв Сергій Миколайович,
професор кафедри оперативно-розшукової
діяльності та національної безпеки
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент*

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ: ВІД КЛАСИЧНОГО ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ ДО ЦИФРОВОЇ СТРАТЕГІЇ

Державна комунікація та пропаганда впродовж історії були невід'ємними елементами функціонування публічної влади. Вони виконували завдання легітимації політичного порядку, мобілізації населення, формування лояльності та підтримки державних рішень. Зміна форм державності, технологічних можливостей і соціальної структури суспільства зумовила еволюцію комунікаційних практик – від ритуально-символічних форм до складних цифрових стратегій.

У монархічних державах комунікація влади мала переважно сакралізований характер і ґрунтувалася на символах, церемоніях, релігійних наративах та персоналізації влади монарха. Пропагандистська функція реалізовувалася через міфи про божественне походження влади та незмінність соціального порядку. У цьому випадку комунікація була односторонньою й спрямованою на підтримку стабільності та ієрархії.

У ХХ ст., особливо в умовах тоталітарних режимів, державна пропаганда набула системного й масового характеру. Вона спиралася на централізований контроль інформаційних потоків, монополію на засоби масової комунікації та використання ідеології як універсального інструменту впливу. Саме в цей період формується наукове осмислення пропаганди як інструменту політичного управління. Зокрема, Г. Лассуелл визначав пропаганду як управління колективними установками шляхом маніпуляції значущими символами [1, с. 627–630].

У демократичних державах державна комунікація зазнала істотної трансформації. Формально відмовляючись від тотальної пропаганди, демократичні режими перейшли до моделей публічної комунікації, що ґрунтуються на переконанні, діалозі та інформуванні громадян. Водночас це не

означає зникнення впливових практик, а радше їх інституціоналізацію в межах правових і етичних стандартів. У цьому контексті актуалізуються ідеї М. Маклуена щодо визначального впливу комунікаційних технологій на суспільну свідомість («medium is the message») [2, с. 7–9].

Критичний вимір аналізу пропаганди представлений працями Т. Адорно, який розглядав масову комунікацію як складову «індустрії культури», здатну стандартизувати мислення та підпорядковувати індивіда домінантним ідеологічним моделям [3, с. 94–97]. Ці підходи залишаються методологічно значущими й для аналізу сучасних цифрових практик державної комунікації.

В епоху інформаційних технологій та соціальних мереж відбувається якісна трансформація державної комунікації. Вона набуває багатоканального, інтерактивного й мережевого характеру, поєднуючи елементи інформування, стратегічного нарративу та протидії дезінформації. Держава втрачає монополію на інформаційний простір, але водночас отримує нові інструменти для цільового впливу, аналізу аудиторій і швидкого реагування.

У цьому контексті державна комунікація набуває безпосереднього значення для національної безпеки, оскільки інформаційний простір стає полем гібридних загроз. Як слушно наголошується в сучасних теоретико-правових дослідженнях, ефективність державної політики значною мірою залежить від рівня правової культури, довіри до інституцій та здатності влади до змістовної комунікації з суспільством [4, с. 22–24].

Саме ці чинники зумовили необхідність формування цілісної Стратегії комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року, яка розглядає державну комунікацію як інструмент консолідації суспільства, протидії інформаційним загрозам та підтримки стратегічного курсу держави [5]. Стратегія передбачає перехід від фрагментарних інформаційних кампаній до системної, ціннісно орієнтованої комунікації, що ґрунтується на принципах відкритості, достовірності та партнерства з громадянським суспільством.

Отже, еволюція концепції державної комунікації та пропаганди відображає глибинні зміни у природі публічної влади, технологічних можливостях і суспільних очікуваннях. У сучасних умовах державна комунікація постає не як інструмент примусу, а як стратегічний ресурс національної безпеки та інтеграційного розвитку, ефективність якого залежить від поєднання технологічних інновацій, правових принципів і ціннісних орієнтирів.

Список використаних джерел

1. Lasswell H. D. Propaganda Technique in the World War. New York : Knopf, 1927. 256 p.
2. McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. New York : McGraw-Hill, 1964. 359 p.
3. Adorno T. W. The Culture Industry: Selected Essays on Mass Culture. London : Routledge, 1991. 230 p.

4. Кривицький Ю. В. Вплив правової культури на ефективність реалізації правової реформи. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 22–27. doi: 10.36695/2219-5521.2.2023.03

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року» від 9 грудня 2022 р. № 1155-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text>

*Кривенко Валерія Вадимівна,
ад'юнкт кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ*

ФУНКЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА КОГНІТИВНИМ МАНІПУЛЯЦІЯМ

Стрімкий розвиток цифрових технологій, зростання обсягів та швидкості циркуляції інформації, а також трансформація комунікаційних процесів зумовили формування складного та нестабільного інформаційного середовища, яке характеризується підвищеною вразливістю до гібридних загроз. За таких умов дезінформація та когнітивні маніпуляції набувають системного характеру, перетворюючись на інструменти цілеспрямованого впливу на суспільну свідомість. Особливої гостроти зазначена проблема набуває в умовах воєнного стану, коли інформаційний простір стає окремим полем протистояння, а дезінформаційні кампанії та пропаганда фактично виконують функцію інформаційної зброї.

Масове та цілеспрямоване поширення фейкових повідомлень, маніпулятивних наративів і викривлених інтерпретацій подій створює ситуацію постійного інформаційного тиску, сприяє когнітивному перевантаженню населення, формуванню станів тривожності, паніки, недовіри до державних інститутів і соціальної дезорієнтації. У цьому контексті особливої ваги набуває розроблення та впровадження ефективних механізмів превентивної комунікації як складової системи інформаційної та національної безпеки.

Аналіз наукових джерел засвідчує відсутність універсального визначення поняття «дезінформація». Так, дезінформацію та пропаганду пропонує розглядати як використання неправдивої інформації або інформаційних спотворень для маніпулювання громадською думкою та послаблення противника [1, с. 57]. У науковому дискурсі вона розглядається не лише як поширення неправдивих відомостей, а як системна, цілеспрямована та тривала діяльність, що має чітко окреслену мету та організовується певними суб'єктами – політичними групами, інституціями або державами. Водночас дедалі більшого поширення набуває поняття «мізінформація», яке використовується для позначення некоректної або оманливої інформації, що поширюється без